

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Vaarala, Heidi; Riuttanen, Sanna

Title: Kielivarannon valot ja varjot

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Kieliverkosto ja kirjoittajat, 2021

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Vaarala, H., & Riuttanen, S. (2021). Kielivarannon valot ja varjot. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12(2). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2021/kielivarannon-valot-ja-varjot>

Kielivarannon valot ja varjot

Julkaistu: 24. maaliskuuta 2021 | Kirjoittanut: Heidi Vaarala ja Sanna Riuttanen

Suomen kielivaranto on todella laaja kokonaisuus. Siksi päätimme Kieliverkostossa jatkaa vuonna 2020 aloitettua kielivarannon teemavuotta: asiassa riittää vielä pohdittavaa ja pureksittavaa. Tässä maaliskuun teemanumerossa nostetaan esiin kielivarannon valoja ja varjoja, eli pohditaan, mikä kielikoulutuksessa ja kielikoulutuspolitiikassa on jo hyvin ja mitkä asiat tai näkökulmat puolestaan jäävät varjoon kansallisesta kielivarannosta ja tulevaisuuden kielitaitotarpeista puhuttaessa. Mistä tarvitaan lisää tutkimusta tai kokeiluja? Mihin suuntaan kielikoulutuksen paattia pitäisi suunnata? Millä voimavaroilla ja resursseilla se tehdään?

Kieli, koulutus ja yhteiskunta -lehden kielivaranto-teemanumeron kirjoituskutsuun vastasi laaja joukko kielialan asiantuntijoita esitellen toinen toistaan mielenkiintoisempia artikkeli-ideoita. Näistä ideoista ovat kasvaneet juuri nyt luettavana olevat artikkelit. Kaikkia ideoita emme saaneet mahdutettua tähän teemanumeroon – palaamme aiheeseen myös tulevissa numeroissa, joten pysykää kuulolla!

Suomen kielivarantoa käsitellään laajasti tuoreessa Kielivaranto. Nyt! -selvityksessä (https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/solki/tutkimus/julkaisut/pdf-julkaisut/kielivaranto-nyt-_julkaisu_sivuittain-1.pdf), jonka Kieliverkoston tutkijat julkaisivat laskiaistiistaina. Siinä tarkastellaan sitä, mihin toimenpiteisiin professori Riitta Pyykön Monikielisyys vahvuudeksi -selvityksen (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160374/okm51.pdf>) (2017) toimenpide-ehdotuksien pohjalta suomalaisessa koulutus kentässä on ryhdytty. Mitkä ehdotetuista toimenpiteistä ovat toteutuneet sellaisinaan, mitkä nytkähtäneet eteenpäin vain hieman, ja mitkä jo ehditty kuopata? Kielivaranto. Nyt! -selvitys nostaa esiin myös sen, että Suomen kielivaranto on nykyisellään ehkä moninaisempi kuin koskaan aiemmin, puhutaanhan Suomessa yli sataa omaa äidinkieltä. Oman äidinkielen aseman vahvistaminen opetussuunnitelmassa ja opettajien koulutus vaativat kuitenkin vielä paljon työtä. Selvitys voi alan ammattilaisten lisäksi auttaa esimerkiksi kielialan opiskelijoita, jotka etsiskelevät ajankohtaisia aiheita esseisiinsä tai tutkielmiinsa.

Juuri nyt käynnissä ovat koronarajoitetut ylioppilaskirjoitukset, jotka varmasti stressaavat kokelaita. Lukio-opetus, erityisesti lukiolaisten mahdollisuudet valita ns. "pieniä kieliä" ja kielten opiskelun hyödyllisyys korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa ovatkin taas keskusteluttaneet niin kieli-ihmisiä kuin muitakin. Arno Kotro kirjoittaa Suomen Kuvalehden esseessään Lukio meni rikki (<https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/essee-sipilan-hallitus-halusi-lisata-lukion-vetovoimaa-lukioreformin-lopputullos-on-yo-kirjoituksiin-preppaava-hikipaja/?shared=1157855-4e053660-999>) siitä, kuinka lukiosta on tullut korkeakoulujen pääsykokeisiin valmentava hikipaja, jossa opiskelijat puurtavat pitkää matematiikkaa turvatakseen mahdollisimman korkeat pääsykoepisteet korkeakouluun. Näin siitäkin huolimatta, että heillä on tavoitteena hakea opiskelemaan esimerkiksi suomen kieltä ja kirjallisuutta tai vieraita kieliä. Artikkelin on luettavissa ilmaiseksi Kieliverkostolle myönnetyn linkin takana, minkä lisäksi teksti on kuultavana Suomen Kuvalehden podcastissa SK Radio, joka löytyy yleisimmiltä podcast-alustoilta.

Samaa teemaa on käsitelty myös Helsingin Sanomien viime sunnuntain (21.3.) numerossa. Näiden jälkeen kansalaiskeskustelua on käyty kiivaasti niin HS:n kommentointialueella kuin Twitterissäkin. Twitter tarjoaa mahdollisuuden asialliseen viestintään, mitä on tehnyt mm. Lukiolaisten liitto, mutta paljon on myös nimimerkin takaa huutelijoita. Oli miten oli, pääsykoepisteytyksen perusteluja on syytä muuttaa pikaisesti ja antaa humanistisesti suuntautuneiden opiskelijoiden opiskella niitä aineita, joista heille on tulevaisuuden työssä oikeasti hyötyä.

Kieltenopiskelun varjoon jäämistä erityisesti lukiossa on siis käsitelty viimeaikaisessa mediassa laajasti. Tämän numeron artikkelit tutkailevat kielivarantoa monelta kantilta ja tarjoavat myös ratkaisuja synkkyyteen. Teemanumeron avaava Karoliina Inhan, Anu Halvarin ja Katri Kuukan artikkeli valaisee LOPS2019:n myötä käyttöön tulevaa kieliprofilityökalua, jolla lukiolaisen monet ja monessa paikassa oppimat kielet sekä äidinkielet saadaan näkyviin. Heidän artikkelistaan löytyy varsin käyttökelpoinen kuvio kieliminästä, jonka avulla niin opiskelija kuin opettajakin saavat tietoa siitä, miten, missä tilanteissa ja mihin tarkoitukseen opiskelija kieliään käyttää. Kieliminä-kuvio on itse asiassa valmis tuntisuunnitelma hyödynnettäväksi minkä tahansa kielen tunnille tai vaikka pitempäänkin kokonaisuuteen. Opettaja, helpota työtäsi ja nappaa se heti käyttöön!

Katja Mäntylä, Outi Veivo, Pirjo Pollari ja Jaana Toomar osallistuvat keskusteluun kielivalinnoista artikkelissaan, joka on kirjoitettu tammi-helmikuussa 2021 kieltenopettajille suunnatun kyselyn pohjalta. Mikä on kieltenopettajien käsitys kielivalintojen monipuolistamisen keinoista ja esteistä? Yli kolmellasadalla opettajalla oli vankka käsitys asiasta. Kieltenopiskelun tulevaisuus ei voi olla paikallisten valonpilkahdusten varassa. Kielivalintojen monipuolistamisen keinovalikoiman top-kolmoseen nousivat toive korvamerkitystä lisärahoituksesta, korkeakoulujen pisteitysjärjestelmän remontti ja muutokset lainsäädäntöön.

Shadia Rask, Mia Teräsaho ja Sanna Nykänen kääntävät valokeilan kohti työyhteisöjä ja kielitietoista toimintakulttuuria. He käsittelevät artikkelissaan sukupuoleen ja kielitaitoon liittyviä työllistymisen esteitä ja koettua haittaa työelämässä. Tämä tarkoittaa sitä, että monimuotoisuudelle, pohjasipa se

esimerkiksi henkilön alkuperään tai kieleen, on annettava tilaa työyhteisössä. Artikkelit tarjoaa konkreettisia vinkkejä sukupuolittuneen kielenkäytön välttämiseksi sekä siihen, miten kieltä opetteleva työntekijä pääsee loistamaan osana työyhteisöä.

Työelämässä mukana oleville teknologiavälitteinen kokousvuorovaikutus on käynyt viime aikoina liiankin tutuksi: näytön kajossa on vietetty tunteja kollegoiden lemmikkieläimiä, tapettimalleja, mökin hirsiseiniä ja makuuhuoneen lakanoiden kuviointia tutkiskellen. Tuire Oittinen tarkastelee väitökseensä pohjaavassa artikkelissaan sellaisia etäkokouksia, joissa englanti toimii osallistujien lingua francana. Mikä näissä kokouksissa on merkityksellistä? Millaista oheistoimintaa niihin voi liittyä? Onko kielellä väliä?

Ekä hieman hämärässä pysynyt näkymä Suomen kielivarantoon ja monikielisyteen tulee esiin Johanna Enqvistin ja Tiina Onikki-Rantajääskön artikkelissa Tieteen termipankista (<http://tieteentermipankki.fi/>). Englanninkielisen opetuksen yleistyessä monikielisellä termipankilla voidaan tukea sitä, miten opiskelijat oppivat ymmärtämään ja tuottamaan oman alansa asiantuntijapuhetta ja -tekstejä myös muilla kielillä. Termipankin tekemiseen tarvitaan eri tieteenalojen edustajia yhteisiin talkoisiin. Kirjoittajat haastavat tutkijoita ja opettajia mukaan termitalkoisiin valaisemaan oman alansa käsitteitä.

Toiseksi viimeinen artikkeli nostaa esiin uuden näkökulma kielenopetukseen ja kielten opettajien koulutukseen. Turun yliopiston Kieli- ja käännöstieteiden laitoksen uusi tutkimushanke EKKO selvittää sitä, miten suomea ja Suomessa opiskeltavia vieraita kieliä voidaan opettaa eettisesti ja kestävästi. Tämän hankkeen kirkkaimmista tuloksista saamme varmasti lukea lehden tulevissa numeroissa.

Pamela Granskog och Yvonne Nummela från Utbildningsstyrelsen slutar temanumret med att lysa hur språkreserven skulle kunna stärkas, speciellt inom svenskspråkig utbildning i Finland. Samarbete över skolgränser behövs om vi vill motivera elever att välja mera språk på alla nivåer.

“Valot pimeyksien reunoilla,
ovat harvassa, mutta olemassa.” - Apulanta

Kohti kirkkaampia päiviä!

Heidi Vaarala on Kieliverkoston yliopistotutkija.

Sanna Riuttanen on Kieliverkoston projektitutkija, joka käynnistelee parhaillaan väitöskirjaansa maahanmuuttajaopiskelijoiden kieli-identiteettien parissa.

Artikkeliin viittaaminen:

Vaarala, H. & Riuttanen, S. (2021). Kielivarannon valot ja varjot. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 12(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2021/kielivarannon-valot-ja-varjot> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2021/kielivarannon-valot-ja-varjot>)